

Julia Krawczyk

ORCID: 0000-0001-7718-7019

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Sytuacja osób z niepełnosprawnością na polskich uczelniach wyższych w opinii studentów

The situation of people with disabilities at Polish universities in the opinion of
students

Abstrakt

Artykuł ma charakter empiryczny i podejmuje kwestię sytuacji osób z niepełnosprawnością na polskich uczelniach wyższych. Celem niniejszego badania było poznanie opinii studentów z uczelni akademickich na powyższy temat. Prezentowany artykuł jest raportem na temat wyników badań, przeprowadzonych w grupie 72 studentek i 48 studentów. Przeprowadzona analiza empiryczna pozwoliła na diagnozę opinii studentów na temat: sposobu traktowania studentów z niepełnosprawnością zarówno przez rówieśników, jak i pracowników uczelni, trudności, z jakimi najczęściej muszą mierzyć się osoby z niepełnosprawnością na uczelniach wyższych, kontaktu studentów niepełnosprawnych ze swoimi rówieśnikami oraz obejmowania funkcji członka zarządu organizacji studenckich przez osoby niepełnosprawne. Odpowiednie wnioski zostały sformułowane oraz wyjaśnione w dyskusji, wraz z potencjalnymi przyczynami takich, a nie innych odpowiedzi uczestników badania.

Słowa kluczowe: studenci, osoby z niepełnosprawnością, uczelnie wyższe

Abstract

The article is an empirical nature and addresses the issue of the situation of people with disabilities at Polish universities. The aim of this study was to find out the opinions of students from academic universities on the above topic. The presented article is a report on the results of research conducted on a group of 72 female and 48 male students. The empirical analysis carried out allowed for the diagnosis of students' opinions on: the way students with disabilities are treated by both peers and university employees, the difficulties that people with disabilities most often have to face at universities, the contact of disabled students with their peers and taking up the position of a member board of student organizations by disabled people. Appropriate

conclusions were formulated and explained in the discussion, along with the potential reasons for such and not different responses of the study participants.

Keywords: students, people with disabilities, universities

Propozycja cytowania: Krawczyk, J. (2024). Sytuacja osób z niepełnosprawnością na polskich uczelniach wyższych w opinii studentów. *Zeszyty Naukowe Pedagogiki Specjalnej*, 17, 250-261.

Wprowadzenie

Własne słabości, przeciwności losu, a także przeszkody dnia codziennego stanowią tylko jedne z wielu trudności, z którymi musi mierzyć się każdy człowiek. Osoby z niepełnosprawnością doświadczają tego w jeszcze większym stopniu. Mimo, że niepełnosprawność towarzyszy ludzkości od zarania dziejów, dla wielu osób nadal pozostaje tematem niezrozumiałym, a dla niektórych wręcz niezręcznym. Niestety, społeczeństwo często skupia się na idealnym wyglądzie i perfekcyjnym obrazie siebie, co sprawia, że osoby z niepełnosprawnością traktowane są inaczej (Krawczyk, 2021). Zatem, aby zmienić ten stan rzeczy, konieczne jest działanie na wielu płaszczyznach - od edukacji społeczeństwa na temat różnorodności i akceptacji, po propagowanie pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnością. Szczególnie ważna jest właściwa interpretacja pojęcia, jakim jest niepełnosprawność. Termin ten jest pojęciem stosunkowo młodym, ponieważ pojawił się dopiero po II wojnie światowej (Łaniecka, 2018, s. 122). Sama definicja jest niezwykle obszerna i porusza nie tylko sferę fizyczną, która zazwyczaj kojarzona jest z niepełnosprawnością, ale również sferę społeczną, a nawet psychologiczną (Krause, 2010, s.183; Chrzanowska, 2015, s. 165). Zgodnie z definicją podaną w „Wielkim słowniku języka polskiego”, osobę niepełnosprawną cechuje „brak pełnej sprawności fizycznej lub psychicznej spowodowany wrodzonymi cechami rozwojowymi lub nieodwracalnymi uszkodzeniami pewnych części ciała albo zaburzeniami prawidłowości ich działania” (<https://wsjp.pl/haslo/podglad/11457/niepelnospawnos>).

Każdy człowiek ma prawo do nauki, która pozwala na osiągnięcie samodzielności, niezależności poprzez rozwój osobisty. Polska aprobeje prawo osób z niepełnosprawnościami do edukacji oraz

zobowiązała się zapewnić odpowiedni system umożliwiający integrację na wszystkich poziomach edukacji, na zasadzie równości z innymi osobami (Hysa, 2020). Współczesne uczelnie wyższe w Polsce gwarantują szeroką ofertę dostępnych kierunków do studiowania, z uwzględnieniem zapotrzebowania na rynku pracy w Polsce. Dla obecnych studentów wysoki poziom nauczania (66%), łatwość znalezienia pracy po ukończeniu studiów (56%) oraz pozycja uczelni w rankingach (37%) są najważniejszymi determinantami przy wyborze uczelni. Znaczna część studentów pełnosprawnych nie zwraca uwagi na infrastrukturę uczelni, która jest dla pewnej grupy studentów niepełnosprawnych kluczowa do codziennego funkcjonowania w „murach uczelni”. Pewnym ułatwieniem dla studentów niepełnosprawnych mogą być zajęcia e-learningowe. z drugiej strony zajęcia takie nie pozwalają na odpowiednią asymilację osób niepełnosprawnych, poprzez wypracowanie odpowiedniej komunikacji interpersonalnej, współpracy między rówieśnikami oraz komunikacji w relacji wykładowca-student (Wroczyńska, 2013).

Cel i grupa badawcza

Celem niniejszego badania było poznanie opinii studentów z uczelni akademickich na temat sytuacji osób z niepełnosprawnością na polskich uczelniach wyższych. W niniejszych badaniach określono następujące pytania badawcze:

1. Jaka jest opinia studentów na temat sytuacji osób z niepełnosprawnością na polskich uczelniach wyższych?
2. Jak traktowani są niepełnosprawni studenci przez swoich rówieśników i pracowników uczelni?
3. Jaki jest stosunek studentów w pełni sprawnych do ich niepełnosprawnych kolegów?

Przeprowadzone badanie miało charakter diagnostyczny, w związku z czym nie określono hipotez badawczych, aby uniknąć wywierania wpływu na końcowy wynik analiz (Łobocki, 2000, s.26).

W omawianym badaniu wzięło udział 120 studentów z polskich uczelni. Wtej liczbie zawarty jest 72 kobiety (co stanowi 60% ogółu ankietowanych) i 48 mężczyzn (co stanowi 40% ogółu badanych).

Przeważali studenci studiów stacjonarnych - 96 osób (co stanowi 80% ogółu opiniodawców), natomiast studentów niestacjonarnych było 24 (20% wszystkich respondentów).

Wszystkie osoby biorące udział w badaniu posiadały status aktywnego studenta: 68 badanych uczących się o naukach społeczno-ekonomicznych, prawnych oraz o jakości i zarządzaniu (56,7%, w tym 44 kobiety i 24 mężczyzn), 20 studentów uczących się o naukach medycznych oraz o zdrowiu i żywieniu człowieka (16,7%, w tym 16 kobiet i 4 mężczyzn), 16 opiniodawców uczęszczających na studia związane z naukami ścisłymi, technicznymi oraz inżynieryjnymi (13,3%, z czego całość stanowili mężczyźni), 8 respondentów, których profil studiów związany jest z naukami humanistycznymi, pedagogicznymi oraz teologicznymi (6,7%, z czego całość stanowiły kobiety) oraz 8 opiniodawców uczących się o naukach przyrodniczych i weterynaryjnych (6,7%, w tym 4 kobiety i 4 mężczyzn).

Analiza empiryczna wykazała, że 52 studentów mieszka w mieście powyżej 500 tys. mieszkańców (43,3%, w tym 24 kobiety i 28 mężczyzn), 12 respondentów w mieście od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców (10%, w tym 8 kobiet i 4 mężczyzn), 12 uczestników badania w mieście od 25 tys. do 100 tys. mieszkańców (10%, w tym 8 kobiet i 4 mężczyzn) oraz 44 opiniodawców zamieszkujących wieś lub miasto poniżej 25 tys. mieszkańców (43,3%, w tym 32 kobiety i 12 mężczyzn).

Ponadto 24 studentów jest bezrobotnych (20%, w tym 16 kobiet i 8 mężczyzn), 48 respondentów pracuje dorywczo (40%, w tym 32 kobiety i 16 mężczyzn), a 48 uczestników badania zadeklarowało, że posiada stałą pracę (40%, w tym 24 kobiety i 24 mężczyzn). Ankietowani, których odpowiedzi zostały użyte do sformułowania wniosków z badania, zostali poinformowani o celu pracy.

W niniejszym badaniu, przy przyjętej metodzie sondażu diagnostycznego jako narzędzie badawcze został użyty kwestionariusz ankiety. Ankietowani byli upoważnieni do jednokrotnego wypełnienia kwestionariusza. Pytania w nim zawarte miały formę zamkniętą i wymagały udzielenia odpowiedzi o charakterze jednokrotnego lub

wielokrotnego wyboru. Za zmienną różnicującą uznano płeć ankietowanych.

Analiza wyników badań

W przeprowadzonym badaniu ankietowani zostali zapytani, czy obecnie studiują z osobą niepełnosprawną. Pytanie to miało charakter jednokrotnego wyboru, a proponowane odpowiedzi prezentowały się następująco: tak, nie, nie wiem. W tym przypadku odpowiedzi respondentów były zróżnicowane. 16 studentek (co stanowi 22,2% wszystkich kobiet) oraz 12 studentów (co stanowi 25,0% wszystkich mężczyzn) zapytanych, czy studiują z osobą niepełnosprawną odpowiedziało „tak”, natomiast 36 studentek (50,0%) oraz 12 studentów (25,0%) wskazało odpowiedź „nie”. Co ciekawe, aż 36,7% wszystkich opiniodawców odpowiedziało, że nie wiedzą, czy wśród nich studiuje osobą z niepełnosprawnością. W tym odsetku znalazło się aż 20 kobiet (27,8%) i 24 mężczyzn (50,0%).

W następnej części kwestionariusza znalazły się zagadnienia dotyczące sposobu traktowania niepełnosprawnych studentów na polskich uczelniach wyższych. Opiniodawcy zostali poproszeni o odpowiedzenie na pytanie, czy osoby niepełnosprawne są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez swoich rówieśników. Pytanie to miało charakter jednokrotnego wyboru, a proponowane odpowiedzi prezentowały się następująco: zdecydowanie tak, raczej tak, nie mam zdania, raczej nie, zdecydowanie nie. W tym przypadku odpowiedzi respondentów były zwrócone w większości w tym samym kierunku, co zostało przedstawione w poniżej tabeli (zob. tabela 1).

Tabela 1. Opinia studentów na temat tego, czy osoby niepełnosprawne są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez swoich rówieśników

Odpowiedzi \ Płeć	Kobiety	Mężczyźni
Zdecydowanie tak	11,1%	16,7%
Raczej tak	77,8%	66,7%
Nie mam zdania	5,6%	0,0%

Raczej nie	5,6%	16,7%
Zdecydowanie nie	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników badań

Na pytanie, czy osoby niepełnosprawne są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez swoich rówieśników, 8 studentek (11,1% wszystkich kobiet) oraz 8 studentów (16,7% wszystkich mężczyzn) odpowiedziało „zdecydowanie tak”. Zarówno znaczna większość studentek tj. 56 (77,8%), jak i znaczna większość mężczyzn tj. 32 (66,7%) wskazało odpowiedź „raczej tak”. Wariant odpowiedzi zawierający stwierdzenie „nie mam zdania” wskazały tylko 4 studentki (5,6%) i żaden student. Również 4 studentki (5,6%) i 8 studentów (16,7%) stwierdzili, że osoby niepełnosprawne raczej nie są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez swoich rówieśników. Warto zwrócić uwagę, że zarówno żadna studentka, jak i żaden student nie wskazali odpowiedzi „zdecydowanie nie”.

W kolejnej części badania respondenci zostali zapytani, czy osoby niepełnosprawne są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez pracowników uczelni. Pytanie to miało charakter jednokrotnego wyboru, a proponowane odpowiedzi prezentowały się następująco: zdecydowanie tak, raczej tak, nie mam zdania, raczej nie, zdecydowanie nie. Również w tym przypadku odpowiedzi respondentów były zwrócone w większości w tym samym kierunku, co zostało przedstawione w poniżej tabeli (zob. tabela 2).

Tabela 2. Opinia studentów na temat tego, czy osoby niepełnosprawne są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez pracowników uczelni

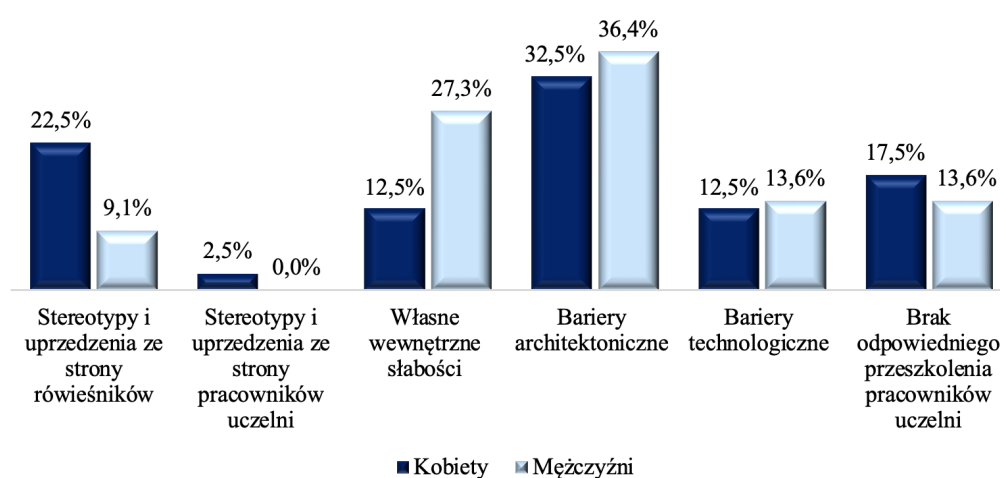
Płeć	Kobiety	Mężczyźni
Odpowiedzi		
Zdecydowanie tak	11,1%	8,3%
Raczej tak	66,7%	66,7%
Nie mam zdania	16,7%	0,0%
Raczej nie	5,6%	25,0%
Zdecydowanie nie	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników badań

Na pytanie, czy osoby niepełnosprawne są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez pracowników uczelni, 8 studentek (11,1% wszystkich kobiet) oraz 4 studentów (8,3% wszystkich mężczyzn) odpowiedziało „zdecydowanie tak”. Zarówno znaczna większość studentek tj. 48 (66,7%), jak i znaczna większość mężczyzn tj. 32 (66,7%) wskazało odpowiedź „raczej tak”. Wariant odpowiedzi zawierający stwierdzenie „nie mam zdania” wskazało 12 studentek (16,7%) i żaden student. Natomiast 4 studentki (5,6%) i 12 studentów (25,0%) stwierdzili, że osoby niepełnosprawne raczej nie są traktowane na równi z pozostałymi studentami przez pracowników uczelni. Warto zwrócić uwagę, że również w tym pytaniu zarówno żadna studentka, jak i żaden student nie wskazali odpowiedzi „zdecydowanie nie”.

W następnej części kwestionariusza została poruszona problematyka trudności, z jakim spotykają się osoby z niepełnosprawnością na polskich uczelniach wyższych. Pytanie to miało charakter wielokrotnego wyboru, przy czym każdy uczestnik badania mógł wybrać maksymalnie 2 odpowiedzi z 6 podanych, które prezentowały się następująco: stereotypy i uprzedzenia ze strony rówieśników, stereotypy i uprzedzenia ze strony pracowników uczelni, własne wewnętrzne słabości (m.in. lęk przed wykluczeniem z grupy, niska samoocena, poczucie odstawania od pozostałych studentów), bariery architektoniczne (np. brak podjazdu, brak windy), bariery technologiczne (np. za słabe nagłośnienie sali) oraz brak odpowiedniego przeszkolenia pracowników uczelni, jak postępować ze studentami niepełnosprawnymi. Najwięcej ankietowanych wskazało, że niepełnosprawni studenci na polskich uczelniach wyższych najczęściej spotykają się z barierami architektonicznymi. Tak odpowiedziały 52 studentki (32,5% wszystkich odpowiedzi kobiet) oraz 32 studentów (36,4% wszystkich odpowiedzi mężczyzn). Zdaniem opiniodawców, znaczącym utrudnieniem dla osób niepełnosprawnych są również stereotypy i uprzedzenia ze strony rówieśników – tak wskazało 36 studentek (22,5%) oraz 8 studentów (9,1%). Własne wewnętrzne słabości osób niepełnosprawnych stanowią dla nich najczęściej napotykaną trudność w opinii 20 kobiet

(12,5%) oraz 24 mężczyzn (27,3%). 28 studentek (17,5%) oraz 12 studentów (13,6%) uznało brak odpowiedniego przeszkolenia pracowników uczelni, jak postępować ze studentami niepełnosprawnymi za trudność, z którą najczęściej muszą mierzyć się osoby niepełnosprawne na polskich uczelniach wyższych. Wariant odpowiedzi zawierający stwierdzenie „bariery technologiczne” wskazało 20 studentek (12,5%) oraz 12 studentów (13,6%). Najmniej odpowiedzi uzyskały „stereotypy i uprzedzenia ze strony pracowników uczelni”, które zaznaczyły zaledwie 4 studentki (2,5%) oraz żaden student (zob. wykres 1).

Wykres 1. Najczęściej napotymane trudności przez osoby niepełnosprawne na polskich uczelniach wyższych w opinii studentów
Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników badań

W kolejnym pytaniu ankietowani zostali zapytani o typ osoby, z którą najbardziej obawiają się kontaktu na co dzień na uczelni. Pytanie to miało charakter jednokrotnego wyboru, a proponowane odpowiedzi prezentowały się następująco: z osobą z niepełnosprawnością intelektualną, z osobą z niepełnosprawnością narządu słuchu, z osobą z niepełnosprawnością narządu wzroku, z osobą z niepełnosprawnością narządu ruchu, nie obawiam się kontaktu z żadną osobą. Warto zaakcentować, że dokładnie połowa studentek tj. 36 oraz dokładnie połowa mężczyzn tj. 24 odpowiedziało, że nie obawiają się kontaktu z żadną z wyżej wymienionych osób. Studentki i studenci, którzy wzięli udział w badaniu wskazali tylko dwie grupy osób, z którymi najbardziej

obawiają się kontaktu. 40% wszystkich opiniodawców wskazało osoby z niepełnosprawnością intelektualną jako te, z którymi najbardziej obawiają się kontaktu. W podanym odsetku znalazło się 28 studentek (38,9% wszystkich kobiet) oraz 20 studentów (42,7% wszystkich mężczyzn). Zaledwie 10% wszystkich uczestników badania stwierdziło, że nie do końca są przekonani do współpracy z osobami posiadającymi niepełnosprawnością narządu wzroku. W tym odsetku znalazło się 8 studentek (11,1%) oraz 4 studentów (8,3%).

Końcowa część badania dotyczyła zagadnień związanych z obejmowaniem funkcji starosty roku lub członka zarządu organizacji studenckich. Ankietowani zostali zapytani, czy osoby z niepełnosprawnością są odpowiednimi kandydatami do objęcia wyżej wymienionych funkcji. Pytanie to miało charakter jednokrotnego wyboru, a proponowane odpowiedzi prezentowały się następująco: zdecydowanie tak, raczej tak, nie mam zdania, raczej nie, zdecydowanie nie. 16 studentek (22,2%) oraz 8 studentów (16,7%) odpowiedziało „zdecydowanie tak”. Zarówno znaczna większość studentek tj. 28 (38,9%), jak i znaczna większość mężczyzn tj. 32 (66,7%) stwierdziło, że osoby z niepełnosprawnością raczej są odpowiednimi kandydatami do objęcia wyżej wymienionych funkcji. Wariant odpowiedzi zawierający stwierdzenie „nie mam zdania” wskazało aż 20 studentek (27,8%) oraz 4 studentów (8,3%). 8 studentek (11,1%) i 4 studentów (8,3%) odpowiedziało, że osoby z niepełnosprawnością raczej nie są odpowiednimi kandydatami do objęcia wyżej wymienionych funkcji. Warto zwrócić uwagę, że zarówno żadna studentka, jak i żaden student nie wskazał odpowiedzi „zdecydowanie nie”.

Dyskusja i podsumowanie

Przeprowadzone badania pozwoliły na wyciągnięcie szeregu wniosków. Analizując odpowiedzi respondentów można zauważyć, że aż 90% z nich jest zdania, że niepełnosprawni studenci są traktowani na równi z pozostałymi studentami przez swoich rówieśników. Oznacza to, że studenci podchodzą do swoich niepełnosprawnych kolegów tak samo, jak do osób w pełni sprawnych. Również w kwestii podejścia pracowników uczelni do osób niepełnosprawnych, opiniodawcy nie

zauważyli nieprawidłowości. Prawie 80% studentów stwierdziło, że pracownicy uczelni sprawiedliwie postępują w stosunku do studentów z niepełnosprawnością.

Podobne wyniki badań otrzymała Gabriela Szczepanik i Wojciech Walat. Przeprowadzili oni badanie naukowe, które było analizą sytuacji studiujących osób niepełnosprawnych w opinii studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. Zgodnie z otrzymanymi wynikami, grupa badawcza postrzega sytuację niepełnosprawnych studentów na polskich uczelniach wyższych bardzo optymistycznie. Ponad połowa ankietowanych (54%) jest zdania, że osoby niepełnosprawne są traktowane z należyтым szacunkiem, na równi z pozostałymi studiującymi rówieśnikami (Szczepanik, Walat, 2019).

Z opracowanych wyników badań wynika również, że studenci za najczęstszą trudność, z jaką muszą mierzyć się osoby z niepełnosprawnością na uczelni, postrzegają bariery architektoniczne związane z infrastrukturą uczelni wyższych. Przykładami takich barier może być brak podjazdu bądź brak windy. Warto podkreślić, że studenci nie postrzegają ani stereotypów i uprzedzeń ze strony rówieśników i pracowników uczelni, ani własnych wewnętrznych słabości (takich jak lęk przed wykluczeniem z grupy, niska samoocena, poczucie odstawania od pozostałych studentów) za najczęstsze trudności, które napotykają osoby z niepełnosprawnością. Zgodnie z ich odpowiedziami, to nie pracownicy uczelni, nie pozostali studenci, nie osoby niepełnosprawne stanowią problem. Ankietowani studenci dostrzegają przede wszystkim trudność w rzeczach „natury martwej”, takich jak niedostosowana infrastruktura uczelni wyższych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Do podobnych wniosków doszła Gabriela Szczepanik i Wojciech Walat podczas analizy swojego badania naukowego. Zgodnie z ich wynikami, aż 72,7% ankietowanych studentów uważa, że bariery architektoniczne stanowią przeszkodę w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych na uczelniach wyższych (Szczepanik, Walat, 2019).

Po przeprowadzeniu analizy odpowiedzi respondentów można wnioskować, że studenci stanowią grupę optymistycznie postrzegającą sytuację niepełnosprawnych studentów na polskich uczelniach

wyższych. Połowa ankietowanych, w tym dokładnie połowa kobiet i połowa mężczyzn, zapytana o typ osoby, z którą najbardziej obawiają się kontaktu na co dzień na uczelni odpowiedziała, że nie obawia się kontaktu z żadną osobą niepełnosprawną. Można zatem stwierdzić, że studenci cechują się dużą odpowiedzialnością i pochodzą do swoich niepełnosprawnych studentów tak samo, jak do pozostałych rówieśników.

Podobne wyniki badań otrzymała Justyna Basta. Przeprowadziła ona badanie naukowe na temat percepcji studentów z niepełnosprawnością przez koleżanki i kolegów z uczelnianych ław. Zgodnie z otrzymanymi wynikami, studenci zapytani, czy zdecydowaliby się na realizację projektu zaliczeniowego z osobą niepełnosprawną, w znacznej większości odpowiedzieli twierdząco. Najwięcej obaw studenci wyrazili w stosunku do kontaktu z osobą niepełnosprawną intelektualnie (Basta, 2016, s. 196-197). Takie wyniki pokrywają się z przeprowadzoną analizą powyższego badania, w którym aż 40% opiniodawców wskazało, że najbardziej obawia się kontaktu z osobą niepełnosprawną intelektualnie.

Na podstawie przeprowadzonych badań można również stwierdzić, że płeć ankietowanych nie była zmienną różnicującą, ponieważ we wszystkich pytaniach prezentował się bardzo zbliżony procentowy rozkład odpowiedzi zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Bibliografia

- Basta, J. (2016). Wielowymiarowość integracji społeczno-zawodowej studentów z niepełnosprawnością. W: B. Szczupał, K. Kutek-Sładek (red.), *Studenci z niepełnosprawnością w percepcji pełnosprawnych rówieśników* (s. 187–202). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Papieskiego.
- Chrzanowska, I. (2015). *Pedagogika specjalna. Od tradycji do współczesności*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Hysa, O. (2020). Edukacja kulturalna studentów z niepełnosprawnością na przykładzie wybranych uczelni poznańskich. *Europejskie Studia Humanistyczne. Państwo i Społeczeństwo*, 1, 175–191. <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2020.1.13>

- Krause, A. (2010). *Współczesne paradygmaty pedagogiki specjalnej*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Krawczyk, J. (2021). Sytuacja osób z niepełnosprawnością na rynku pracy w Polsce. *Homo et Societas*, 6, 53–67.
<https://doi.org/10.4467/25436104HS.21.004.15282>
- Łaniecka, J. (2018). Niepełnosprawność i osoba niepełnosprawna – w poszukiwaniu definicji pojęć. *Konińskie Studia Społeczno-Ekonomiczne*, 4(2), 119–130.
<https://doi.org/10.30438/ksse.2018.4.2.2>
- Łobocki, M. (2000). *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Szczepanik, G., Walat, W. (2019). Studiujące osoby niepełnosprawne w opinii studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 4(30), 291–297.
<https://doi.org/10.15584/eti.2019.4.40>
- Wroczyńska, A. (2013). Oczekiwania współczesnych studentów wobec uczelni wyższych – prezentacja wyników prowadzonych badań. *Studia BAS*, 3(35), 249–272.

Netografia

WSJP (b.d.). Niepełnosprawność. Pobrano z <https://wsjp.pl/haslo/podglad/11457/niepelnosprawnosc> dnia 29 lutego 2024 roku.